

Nyhetsbrev nr 1 2004

Projekt "Våtmarker i odlingslandskapet"

Till dig som är intresserad av anlagda våtmarker

Hej!

Här kommer ett första brev från ett nystartat våtmarksprojekt i Mälardalen. Målsättningen är att via provtagningar och inventeringar få bättre kunskap om växtnäringsavskiljning och biologisk mångfald i våtmarker som anläggs i odlingslandskapet. Ett annat viktigt mål är att sprida kunskap till alla som är intresserade av våtmarker i något sammanhang. Brevet går i första hand ut till lantbrukare/markägare som har anlagt och /eller sköter en våtmark eller som deltagit på någon kurs i våtmarksanläggande- och skötsel. Brevet distribueras även till entreprenörer, handläggare på myndigheter m.fl.

Projekt "Våtmarker i odlingslandskapet"

Projektet "våtmarker i odlingslandskapet – uppföljning av miljömålen" startades hösten 2003 och drivs av Hushållningssällskapet i samarbete med WRS Uppsala, SLU, Länsstyrelsen i Stockholm och Linköpings Universitet. Huvudfinansiärer är Stockholms läns landsting och VASTRA och delfinansiärer är Stockholms länsstyrelse och SLU. Syftet med projektet är att undersöka dels hur effektivt en nyanlagd våtmark avskiljer näringsämnen och dels hur den biologiska mångfalden påverkas av bl.a. utformning, placering i landskapet och vilken skötsel våtmarken har.

Provtagning i nyanlagd våtmark

Under cirka 2,5 år kommer vattenprover tas i en nyanlagd våtmark på Södra Stene gård mellan Södertälje och Gnesta. I våtmarkens in- och utlopp har flödesmätare och automatiska vattenprovtagare installerats. Även vattentemperatur och nederbörd kommer att registreras automatiskt. Genom att provtagarna styrs av vattenflödet kan noggranna beräkningar göras av transporten av näringsämnen genom våtmarken och dess effektivitet som näringsfälla. Det blir också möjligt att detaljstudera hur halterna av näring i dräneringsvattnet som leds till våtmarken från det cirka 100 hektar stora avrinningsområdet påverkas av nederbörd, temperatur och årstid.

Djur- och växtlivet studeras

I projektet kommer också djur- och växtlivet att studeras i ett större antal anlagda våtmarker i regionen. Syftet är att undersöka hur våtmarkstypen (grävd och/eller dämd), skötselstrategier, omgivande markförhållanden samt ålder och placering i landskapet påverkar artrikedomen.

Kunskapsspridning via nyhetsbrev och kurser

Den kunskap som kommer ut av projektet – hur våtmarker skall utformas och skötas – skall spridas till lantbrukare i regionen, dels genom kurser och fältvandringar och dels via dessa nyhetsbrev. Är du intresserad av att få våtmarksbrevet per e-post istället, skicka då ett meddelande till soren.eriksson@hush.se. Två brev årligen kommer att skickas ut under projekt-tiden, med info från projektet, nyheter från liknande projekt i landet m.m. Känner du till någon annan som inte fått brevet men som du tror vill ha det, be då denna person kontakta Sören Eriksson, HS, 018-450437.

Bakgrunden till projektet

Sedan början av 1990-talet pågår liknande uppföljningsprojekt i främst Skåne och Halland, där man konstaterat att rätt placerade och utformade så utgör våtmarkerna ett mycket värdefullt inslag i landskapet. Erfarenheter från Mälardalsregionen, med dess speciella förutsättningar vad gäller bl.a. jordmåner, saknas däremot i stort sett helt. Det krävs alltså mera forskning. Medan man i södra Sverige och kustregionerna framförallt fokuserar på kväve så är det i vår region kanske lika viktigt att titta på fosfor. För medan kväve anses begränsa produktionen i Östersjön och Västerhavet, så är Mälaren och andra inlandsvatten i hög grad fosforbegränsade.

Samtidigt har staten satt upp ett miljömål som innebär att 12 000 ha våtmarker skall anläggas före år 2010. Men med nuvarande takt kommer det att bli svårt. I Mälardalen har intresset för att nyanlägga våtmarker hittills varit måttligt och man har också frågat sig om våtmarkerna verkligen gör den miljönytta som man önskar. Därför efterfrågas också mer kunskap om hur man bör anlägga och sköta våtmarkerna för att få mesta möjliga nytta av dem.

Provtagningen i den ca 2 hektar stora våtmarken på Södra Stene gård mellan Södertälje och Gnesta, påbörjades i april 2004 och skall pågå till sommaren 2006. Foto: Jonas Andersson.

Specialstudier under 2004

Under sommaren och hösten kommer tre examensarbetare från SLU att göra specialstudier som är knutna till projektet. Marie Karlsson kommer i sitt examensarbete att titta närmare på hur halterna av kväve och fosfor i åkerdränering varierar med nederbörd och flödesintensitet, samt hur stor påverkan enskilda avlopp har för näringsläckaget inom ett avrinningsområde. Rebecka Österberg och Jennie Olsson kommer genom att inventera drygt tjugo våtmarker på fågel och kärlväxter försöka se vilka effekter anläggningsteknik, placering i landskapet och typ av skötsel har för påverkan på artrikedomen. Resultaten hoppas vi kunna publicera i årets sista nyhetsbrev.

Kurser kring Mälardalen

Nyhetsbrevet kommer även att göra reklam för kommande kurser kring våtmarksanläggning och skötsel som hålls runt om i Mälardalen. Kurserna ordnas av både länsstyrelserna och Hushållningssällskapet. Datum är ännu ej bokade, men är du intresserad så kontakta oss så förmedlar vi intresset vidare till kursarrangören.

Våtmarkseminarium i Västergötland

Den 27-28 april i år höll VASTRA och Våtmarkscentrum (i Halland) en tvådagars konferens om anlagda våtmarker i odlingslandskapet. Första dagens tema var växtnäring där Naturvårdsverket beskrev arbetet med att uppnå miljömålen. Flera olika vattenvårdsprojekt presenterades, bl.a. redogjordes mätresultat från Skånska och Halländska försök. En slutsats är att våtmarker som har stora tillrinningsområden (och därmed högre vattenflöde genom våtmarken) och där koncentrationen närsalter i ingående vatten är hög kunde avskilja mer kväve och fosfor per hektar. Värden på 400-2500 kg kväve och 20-50 kg fosfor per ha våtmark uppmättes i Skånska studier. De halländska studierna visar att kväveringen är effektivare i dammar med växter (vassartad vegetation eller undervattensväxter) än i dammar utan. Mer detaljerade studier om hur växterna påverkar reningen kommer att genomföras framöver.

Andra dagen fick vi höra hur man arbetar med våtmarksfrågor i Danmark och Norge samt mer om biologisk mångfald, bl.a. undersökningar av evertebratfaunan (dvs. ryggradslösa smådjur, t.ex. insekter) i dammarna. Här visar det sig att skötsel i form av bete eller slåtter ökar artantalet, liksom att förekomst av fisk minskar densamma. En artrik vegetation, fr.a. mycket undervattensväxter och hög grad av solexponering gynnar evertebraterna. En slutsats är att man måste planera för skötseln redan i anläggningsfasen, gärna variera bottenstrat (lera, sand, grus) och plantera in lämpliga växter som starr, nate m.fl. Om du har tillgång till Internet kan du ladda ner dokumentation från föreläsningarna på www.hh.se/wetland/vatmarkscentrum

Nyhetsbrevet ges ut inom KULM (kompetensutveckling för lantbrukare inom miljöstödsområdet) och finansieras gemensamt av svenska staten och EU.
Författare: Sören Eriksson, HS 018-560437, Jonas Andersson, WRS Uppsala, 018-104540.

WRS
Water Revival Systems Uppsala AB

VASTRA

 Stockholms läns landsting